З ліжка піднімаєшся о п’ятій вечора. Міг би й раніше: встиг би тоді в кіно на денний сеанс. На той фільм, що зветься "Саламандра" і на який ходять зараз усі. І коли їдеш у трамваї, чуєш відгуки: "Який жах! Жити після такого не хочеться!"

Однак і досі не пішов. Зима. Гуртожиток. Сусідів по кімнаті бачиш тільки сплячими. Вони працюють вдень, ти — вночі, а на вихідні їдеш за тридцять кілометрів до бабці, щоб викинути з-під свині, нарубати дров, наносити води. І переш їй, і вариш сам. То все нічого, аби тільки не слухати старечого базікання. Бабця глуха як пень. Боїться, що здаси її в "дітдом", як кажуть на селі про будинок для престарілих. Наче дитина! Бабця живе в маленькій кімнатці для вчителів, яку б охоче зайняв хтось із молодих спеціалістів. Ти, либонь, посивієш, парубкуючи в гуртожитку для робітників мотоциклетного заводу, і опинишся з цією бабцею навіть на тому світі, де не існує квартирних проблем. Візьметесь тоді за руки і любенько собі порозмовляєте.

А зараз не хочеться.

Сьогодні ти теж встаєш о п’ятій і весь день, і всю ніч, і все життя, аж до пенсії, ходитимеш на голові, коли всі люди ходитимуть на ногах. Як слушно назвали тебе сусіди по кімнаті: "інтелігент недороблений". Проте цуплять твої книжки з полиці, а ти потім бігаєш по всьому гуртожитку. Іноді знаходиш.

Найкращі книжки в бабці. Вона їх не читає, бо вся поглинута страхом перед "дітдомом" і смертю. Ти на її місці, якби так боявся, теж нічого б не читав. Але тобі боятися нема чого. Бо тебе не звуть Олімпія, а Йосип, і за Польщі ти не мав вишневої амазонки й білого коня для прогулянок і не літав аеропланом на обід у краківську ресторацію. І не було в тебе трьох дочок, дві з яких задихнулися в палаючому будинку, а найменша, твоя мати Марія, дивом врятована, дожила до сорока років, щоб вмерти від раку.

Встаєш нарешті. Туалет, душ, бриття, яєчня з ковбасою, чай. У термос — кава. Зладуєш зо три бутерброди, в кіоску купиш сигарет.

Ще рано на роботу і пізно в кіно. Можна пройтися по крамницях, щоб післязавтра не витрачати на це часу.

Чому ти так живеш, хай нікого не обходить, як не обходять тебе клопоти тих, що їдуть в зимовому вечірньому трамваї. Одежа на людях сіра, чорна, біла або коричнева, а трамвай ззовні червоний, щоб, бува, когось не переїхав. Ти б волів, щоб усе було навпаки, бо весь час натикаєшся на цих непомітних, нейтрально вбраних людей і мусиш вибачатися перед ними.

Бабця зараз спить коло телевізора. О дев’ятій прийде сусідка й вимкне його. За це ти можеш бути спокійний.

Жінка тримає на колінах сонну дитину. На дітей слід одягати червоні шапочки, щоб їх не зурочили.

У бабці стоїть на вікні довжелезна і вузесенька скляна ваза, яка зветься флакон. За сто з гаком років вона не розбилася. У неї не можна поставити жодної квітки, бо вона синя. Хіба що блакитну троянду, але ваза ніколи її не діждеться.

Дідок у ватянці спродався та їде на автостанцію. Між ногами мішок з хлібом для пацяти. Бабка тримає паця разом з сусідкою, що живе теж сама. На смалець, бо в селі без нього тяжко. Усі вчителі тримають свиней, здобувають їм харч і вичищають хлівці. Ти не став учителем, але й тебе не обминула доля садити картоплю, буряк і таке інше.

Коло прохідної вже сидить безіменна сучка, руда, облізла, з великими сосками на рожевому череві й улесливим хвостом. Ти відчуєш себе щасливим, якщо одного дня вона щезне: заберуть гицелі чи переїде трамвай. Ач, як очі блищать... На, жери і дай мені спокій.

Тепер швидше зачинити за собою двері.

З роботи приходиш о дев’ятій. І спиш, спиш, спиш…

Сняться тобі сни, яких ти не пам’ятаєш.

…Під осіннім лісом пастушки розпалили багаття, погрілися коло нього й пішли додому, женучи поперед себе корів. Ти роздмухав жар і підклав хмизу. Сидів нерухомо, доки не стемніло. Потім до твого вогню почали сходитися люди. Першим прийшов батько. Він уже постарів, полисів. Ти не бачив його, відколи він удруге женився і виїхав до Коломиї.

Батько присів навпочіпки і витяг з кишені пальта цигарки.

— Курити будеш?

— Так, — відповів ти і взяв цигарку.

— Чому й досі не одружився? Маєш двадцять дев’ять років…

— Двадцять вісім.

— Моєму синові вже сім. Пішов до першого класу.

— Як там Коломия?

— Всюди осінь — і в нас теж.

Більше не розмовляли, бо прийшла мама Марія. Батько знітився й відсунувся в тінь.

— Холодно, — сказала мама.

Ти вкрив її плечі курткою.

— Я дуже любила твого тата, але мені не слід було виходити за нього та й за будь-кого іншого.

— Чому?

— Я згоріла разом із своїми сестрами.

— А-а... — сказав ти.

— Мене повернули матері, щоб та не вмерла з горя. Вона тішилася мною, а я пеклась у вогні.

— Бабця про це знала?

Бабця вийшла з темряви, запнута вічною чорною хусткою по самі очі.

— Знала, доню. Ти завжди так страшно дивилася на вогонь. Тебе до нього тягнуло, і ти мала колись згоріти. Я не могла нічого вдіяти. Так боялась залишитися самою, так боялась...

— Нічого не можна вдіяти проти самотності, — сказав ти, дивлячись на чужу батькову постать. — Найліпше мовчати, щоб ні в кого не виникло підозрів, ніби ти потребуєш допомоги.

— Ні, синку. Треба кричати, — мовила мама і погладила тебе по щоці.

Ти здивувався, що в неї така тепла рука.

— Якщо боляче — кричи. Люди почують тебе. Ми всі хочемо — бабця, тато і я, — щоб тобі було добре.

— У мене немає родини, відколи ти померла, нащо, мамо...

— Вона не померла, — голосно мовив батько. — Це ти помер, замкнувся у шкаралупі. Людей сахаєшся, мовчиш цілими днями. Думаєш, люди гірші за тебе, лайдаку? Ти ще смаленого вовка не нюхав...

— Годі, Павле, — спинила його бабця. — Йому завжди була потрібна блакитна троянда в синю вазу. Тільки й усього. Ми подаруємо її, і все буде добре...

Батько трохи висунувся з тіні:

— Дивись, синку, на вогонь.

— Навіщо?

— Дивись.

І ти дивишся, як синюватe полум’я на очах складається в пелюстки, як виринає квітка на тонкому стебельці, тягнеться до тебе. Ти береш її з вогню, не можеш не взяти, хоч вона пече пальці. Хочеш побачити лице мами Марії, але її нема. Нікого нема. Є все.

І треба квапитися додому. Зненацька страшний гуркіт, сліпуче полум’я і... О боже, що за мана? Стоїть дівчина, ти ще такої гарної не бачив, бере в тебе блакитну троянду і каже:

— Ходімо зі мною...

Ви йдете до якогось великого темного будинку, заходите в кімнату, розкішно вбрану килимами й квітами, п’єте вино і слухаєте італійців. Ти починаєш потроху розуміти, що це пастка, сон, міраж. Дівчина присувається ближче, обіймає тебе, цілує. Ти збуджений. Тебе охоплює

бажання. Ти начхав на обман, на пастку, на блакитну троянду, яку в тебе вкрала ця повійниця. На сон, врешті-решт на родину, тільки б вдовольнити свою хіть, але...

Не можеш!

Не можеші НЕ МОЖЕШ!